אם עון פיגול הרי כבר נאמר [1]לא יחשב [א] אם עון נותר הרי כבר נאמר [1]לא ירצה [א]הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור מאי טומאה אילימא (א) מטומאת שרץ היכא אישתרי אלא טומאת מת ולאו כגון שנטמאו בעלים במת אלמא נטמאו בעלים במת משלחין קרבנותיהן ובמאי אי בנזיר [2]וכי ימות מת עליו אמר רחמנא אלא לעושה פסח (ולאו כגון שנטמאו בעלים במת) לעולם בשרץ ושם טומאה בעולם ואיכא דדייק ומייתי הכי עון הקדשים אין עון מקדישין לא מאי ב] טומאה אילימא טומאת שרץ מי אישתריא בציבור אלא לאו טומאת מת ועון קדשים אין א)עון מקדישים לא לעולם טומאת שרץ ושם טומאה בעולם: יושב: מנלן ב)אמר רבא אמר רב ג] נחמן אמר קרא [3]לעמוד לשרת [ג]לעמידה בחרתיו ולא לישיבה ת"ר ג) לעמוד לשרת ד)מצוה כשהוא אומר ד] [4]העומדים ה)שנה עליו הכתוב לעכב א"ל רבא לרב נחמן מכדי יושב כזר דמי ומחיל עבודה אימא מה ו)זר במיתה אף יושב במיתה אלמה ז)תניא אבל [ב]ערל [ג]אונן [ד]יושב אינן במיתה אלא באזהרה משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובין הבאין כאחד

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. ה"ג לה בת"כ (ח) וכן הלעתה בכל מקום וה"ק איזה פסול קרבן מרצה הוא אם עון פיגול דמחשבת חוץ למקומו דאיקרי פיגול כדאמר לקמן בפירקין (דף כח.) פיגול הוא לא ירצה אם אינו לענין ה] חוץ לזמנו תניהו לענין חוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה: **אם עון נותר.** פסול מחשבת נותר שחישב לאוכלו לאחר שנעשה נותר דהיינו מחשבת חוץ לזמנו: **הרי כבר נאמר המקריב אותו לא יחשב.** והאי קרא בחוץ לזמנו מיתוקמא בפירקין. ובספרים שלנו גירסא זו משובשת בכ"מ בהש"ס ומחליפין המקראות ולאותה הגירסא אינך יכול לפרש נותר זה במחשבת חוץ לזמנו והפיגול במחשבת חוץ למקומו דלא יחשב בחוץ לזמנו כתיב וצריך אתה לפרש נותר ממש ואי אפשר לומר כן שאין הקרבן שקרבו מתיריו בהכשר ו] נפסל מלרצות ולעלות לשם חובה אם הותיר ממנו ט): **הא אינו נושא כו'.** הא ז] כלומר הנה מצינו שאינו נושא אלא עון הטומאה ויש טעם לדבר ליתן נשיאת פסול קדשים זה על טומאה הואיל ומצינו לה היתר אחר שהותרה מכללה בצבור לכתחילה הילכך יחיד שלא הותרה אצלו יבא הציץ וירצה בדיעבד: **אילימא טומאת שרץ.** מתוקמא ח] בכהן ט] או בבעלים ולמימר דהאי דשוחט י] וזורק על טמא שרץ ציץ הוא דמרצה: **היכא אישתראי.** בצבור כיון דאין יחיד נדחה לצבור לא עבדי בטומאה: **לאו כגון שנטמאו בעלים במת.** בתמיה. ומי לא מיירי יא] בטומאת בעלים וקתני יב] משלחין: **וכי ימות מת עליו אמר רחמנא.** דטמא יג] ראש נזרו וסותר ואין ראוי לקרבנות טהרה עד שיעברו ימי טומאה ויביא כפרת טומאת נזירותו שתי תורים ואשם וימנה וישלים ויביא קרבנות תגלחתו: **אלא בעושה פסח.** וש"מ טמא מת משלח פסחו וקשיא לרמי בר חמא: **לעולם.** טומאת שרץ קאמרינן (ב) מהכא דציץ מרצה לשחוט ולזרוק על טמא שרץ. ודקשיא לך היכא אישתראי בהן: **ושם טומאה בעולם.** אשכחן דאישתראי בהן יד] וטעמא גדול בהו להטיל ריצוי ציץ על טומאת שרץ: **ואיכא דדייק.** לישנא דקראי ומייתינא טו] להך תיובתא דברייתא לזקני דרום וסייעתא לרמי בר חמא: **עון מקדישים לא.** טומאת הגוף בין דכהנים בין דבעלים לא מרצה. במאי טז] טומאה קאי דקא ממעט טומאת הגוף: **אילימא טומאת שרץ.** ונוקמא זקני דרום בכהן דאילו גוף דבעלים לא בעי ציץ שהרי אין נוגע בו בטומאה ולאורתא בטהרה אכיל ליה: **היכא אישתראי בצבור.** הא כיון דאית להו שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויחיד אין נדחה לצבור לא עבדי בטומאה: **אלא לאו טומאת מת.** שאינו יז] משלח קרבנות ולא כהן טמא מת מרצה בקרבן יחיד: **לעולם בטומאת שרץ.** קאי וקממעט כהן טמא שרץ מלרצות כדאוקמי זקני דרום פסול דמתניתין אטמא שרץ וטומאת בעלים אין צריכין ציץ שהרי קרבן בטהרה קרב. ודקשיא לך היכא אישתראי בצבור שום יח] טומאה בעולם אישתראי בהו: **לעמוד לשרת.** רישיה דקרא כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת וגו': **לא יט] לישיבה.** וכיון דלא נבחרו הוו להו זרים וזר מחיל עבודה: **העומדים שם.** [לעיל מיניה כתיב] ושרת ככל אחיו הלוים וגו': **[אימא מה זר וכו'.** וניגמר במה מצינו בזר שמיחל עבודה וחייב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה]:

שני

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. כך פי' כ] הקונטרס משום דאמרי' לקמן בפירקין (דף כח.) דאיסור רבה דחוץ לזמנו שהוא בכרת מקרא רבה ופרשה רבה בלו את אהרן ואיסורא זוטא דחוץ למקומו דליכא כרת מקרא זוטא ופרשתא זוטא בפרשת קדושים תהיו והביא ראייה מתורת כהנים ורבינו תם מקיים גירסת הספרים דגרסינן איפכא בפיגול לא יחשב ובנותר לא ירצה דלקמן בפירקין מסקינן דתרוייהו מקרא אחרינא כא] נפקי דכתיב ביה לא ירצה ולא יחשב ומה שנזכר פיגול קודם לנותר אף ע"ג דבקרא כתיב נותר ברישא דהיינו חוץ לזמנו משום דלשון פיגול כתיב בקרא בהדיא: **אם עון נותר הרי כבר נאמר כו'.** לאו נותר ממש [קאמר] כדאמרי' לקמן בפירקין (דף כט.) לאחר שהוכשר יפסל אלא במחשבת נותר דהיינו מחשב לאוכלו חוץ לזמנו: **הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה.** וא"ת תיפוק לי דלא משכחת מידי דמיתוקם ביה קרא אלא בטומאה ואומר רבינו תם משום דכתיב גבי ציץ לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר והכי דחיק לאשכוחי הותר מכללן מכל הני דפריך מינייהו (במנחות דף כה.) יוצא וטמא ובעל מום [וא"ת (א"כ) נותר ופיגול היכן הותרו מכללן דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר רבינו תם דפיגול הותר מכללו בבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו והא דפריך בהקומץ רבה (מנחות דף כה.) אימא עון יוצא שהותר מכללו בבמה כב] אמר קרא לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דיוצא לא חוץ למקומו חשיב שפיר לפני ה' שהמחשבה בפנים ואין לומר דבבמה לא קרינן ליה הותר מכללו כיון דהכשירו בכך כדקאמר התם גבי טמא דכיון דאסור בפנים אין זה קרוי הכשירו בכך ונותר כדי נסבה ואגב פיגול נקט נותר הואיל ומשכח ביה קרא אע"ג דלא צריך אי נמי נותר הותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למאן דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח בריש תמיד נשחט (פסחים ד' נט.) ובפ' המזבח מקדש (לקמן ד' פז.) ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיא למ"ד [דאית ליה] לינה מועלת מהך ברייתא ונראה דנותר יש ללמדו עון עון מריצוי ציץ ופגול נמי מצינן למילף כג] ואפי' לא משכחת בהו הותר מכללן ולרצון להם איכא לאוקמי כדדרשי' בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף ס:) [להם לרצון ולא לפורעניות] אבל לעובדי כוכבים אפי' לפורענות ועוד י"ל דנותר הותר מכללו במנחת כהנים ומנחת כהן משיח וקומץ וכל דבר שאין לו מתירים אין כד] חייבים עליהן משום פיגול כדתנן פ' ב"ש [לקמן דף מג.] ואפי' פסולא נמי נראה דליכא מדאמר לעיל בסוף פ"ק (דף יד.) דמודה ר' שמעון בהולכת חטאות הפנימיות ופריך והא"ר שמעון כל שאינו על מזבח החיצון אין חייבין עליו משום פגול ומשני מודה ר' שמעון דפסול מק"ו ומה שלא לשמו הכשר בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו הפסול בשלמים אינו דין שיפסל בחטאת משמע דאי לאו ק"ו הוה אמינא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים ובמנחת נסכים דליכא ק"ו דלא מיפסל בזו כה] שלא לשמן ליכא פסולא כלל אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי: **לאו כגון שנטמאו בעלים במת.** תימה מאי קשיא ליה לוקמה בטומאת הדם שנטמא הדם הציץ מרצה דגבי טומאת דם מייתי לה בכולי הש"ס (לקמן מה.) דדם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה ותנן נמי בפסחים (דף עח:) נטמא הדם כו] והבשר קיים זורק הדם וי"ל דס"ל להאי לישנא דלית ליה למימר דנושא עון טומאה אלא בכי האי גוונא שהותרה בצבור דהיינו בטומאת בעלים דהותרה לאכול בטומאת הגוף למאי דלא מסיק אדעתיה השתא עון קדשים ולא עון מקדישים: **אי נימא טומאת שרץ בבעלים היכא אישתראי.** דאי סבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכן טמא מת בשביעי שלו דחשיב כטמא שרץ הא לא עבדי צבור בטומאה כיון דאין יחיד נדחה לצבור נמי לא עבדי בטומאה אלא עושין שליח לשחוט בעבורם כיון דאינהו אכלי לאורתא ואי סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דהשתא לצבור עבדי בטומאה א"כ אין הציץ מרצה על היחיד דהא אין שוחטין וזורקין עליו אלא כז] נטמאו בעלים במת וקודם שביעי מרצה ליחיד שהביא פסחו וסייעתא לזקני דרום דאמרי איש איש למנוה וקשה מאי פריך היכא אישתראי לוקמה בכהן שנטמא בשרץ דמרצה בצבור מק"ו דלעיל לרמי בר חמא דלית ליה כמו זקני דרום מכפרים כמתכפרין ועוד כי משני לעולם בשרץ ושם טומאה בעולם הא כיון דשוחטין וזורקין על טמא שרץ א"כ ריצוי ציץ ל"ל הא קרב בטהרה כדפירש רבינו שלמה בסמוך ואי סבר אין שוחטין על טמא שרץ א"כ לא יועיל ציץ כדפירש כח] לעיל אי בשרץ היכא אישתראי וי"ל דמעיקרא בעי לאוקומה בטומאת בעלים בשרץ והוה מצי למפרך ל"ל ריצוי ציץ אלא שפיר פריך היכא אישתראי וכי משני לעולם בשרץ רוצה לומר ולא בטומאת בעלים אלא בטומאת כהן גרידא וכ"ש בטומאת מת וסבר רמי בר חמא טומאת מת מרצה בכהן ביחיד וקצת קשה דלא ה"ל למימר שם טומאה בעולם משמע דטומאת מת בצבור קאמר והלא טומאת שרץ נמי הותרה לכהן מק"ו דלעיל אלא משום דעיקר היתר לצבור בטומאת מת כתיבא להכי נקט ליה. ברו"ך: **אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה.** פי' בקונטרס דניגמר במה מצינו מה זר מחלל עבודה וחייב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה וקשה דגבי ערל ואונן נמי היה לן להקשות כמו כן דליהוי במיתה מבנין אב כט] ונראה דפריך משום דדרשי' לעמידה בחרתיו ולא לישיבה שלא בחר בכהנים יושבים אלא נחשבים כמו ישראלים זרים לכך מחלל עבודה כזר ל] [ומש"ה לא] גם במיתה להוי כזר] ומשני משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים [שני כתובים הבאים כאחד דמחוסר בגדים לב] כתיב ביה מיתה י) ולא ישאו עון ומתו ושלא רחוץ ידים ורגלים] נמי כתיב ביה מיתה כ) ולא ימותו ובחנם נכתבה דהא ילפי' חוקה לגזירה שוה אלא למימרא דלא ילפי' מיתה מהא דקרי' רחמנא זר וניחא השתא דהלא

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל"ז ופ"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה לד ופרק י"א הלכה יט:

עא ב מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הלכה ח:

עב ג מיי' פרק ב שם (הל"ח) [הלכה ו ז]:

עג ד מיי' פ"ה שם הל' יז:

א מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה יז טוש"ע או"ח סימן לח סעיף ד:

תורה אור השלם

1. וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז, יח

2. וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ: במדבר ו, ט

3. כִּי בוֹ בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים: דברים יח, ה

4. וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו כְּכָל אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְהוָה: דברים יח, ז

מוסף רש"י

הרי כבר נאמר לא ירצה. בקדושים תהיו פיגול הוא לא ירצה ואוקימנא בחוץ למקומו (יומא ז.) **אם עון נותר.** מחשבת נותר, ששחטו על מנת להותיר ולאכלו חוץ לזמנו: **הרי כבר נאמר לא יחשב.** ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' בפרשת צו את אהרן, ואמרינן בזבחים ובתו"כ במחשב לאכול שלא בזמנו ביום השלישי הכתוב מדבר, וכתיב לא יחשב לו, אלמא לית ליה תקנתא. ורובא גרסי איפכא אם עון פגול הרי כבר נאמר לא יחשב ומוקמינן ליה לפיגול חוץ לזמנו, שכן לשונו בכל הגמרא, ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה, ומוקמינן ליה בנותר ממש. ולא יתכן חדא דלא כתב לא ירצה אלא במחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו, ועוד אי נותר ממש למאי לא ירצה, אי לאכשורי קרבן הרי כשר ועומד הוא משעה שנעשו עבודות דמו בהכשר, כדאמרינן בתו"כ או אינו

שיטה מקובצת

אילימא טומאת שרץ. פ"ה ותוקמא בין בכהן בין בבעלים. ולא דק דבכהן לא מצי לאוקמי שהרי לזקני דרום אמרי' לעיל דטומאת שרץ לא מרצי כלל ומתני' דפסלא טמא היינו טמא [שרץ דמחלל] העבודה וא"כ איך קאמר דציץ מרצה. אלא דוקא בבעלים מוקמינן ליה, והא שוחטין וזורקין על טמא שרץ היינו על ידי ריצוי דציץ: **היכא אישתראי.** בצבור. [וא"ת] מאי פריך הא כהן טמא שרץ הותר בצבור לכ"ע לפר"ת, ולפ"ה נמי מרצה כהן טמא שרץ בצבור למאן דפליג אזקני דרום, (והכי) [והכא] קיימינן לאותבי לרמי בר חמא דפליג אזקני דרום. [וי"ל] דדייק מגופיה דהך ברייתא דמשמע דבאותו ענין שהותר בצבור, ציץ מרצה ביחיד, וא"כ לאו בכהן שנטמא בשרץ איירי דהא לא מרצי ביחיד לכ"ע כדפי' גבי שוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון דאמר שהציץ מרצה ביחיד הוי ליה יחיד אינו נדחה וכל שביחיד אינו נדחה לצבור לא עבדי בטומאה, הילכך פריך שפיר היכא אישתראי היתר גמור לאכול בטומאה דלרצון להם משמע היתר גמור באכילה לכ"ע כדפי': **מאי טומאה.** פי' איזה טומאת יחיד נושא אילימא טומאת שרץ כו' [אלא לאו] טומאת [מת] ואשכחן דאשתראי בצבור דכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחה לפסח שני אלא עושין בטומאה, [מאי] לאו שנטמאו בעלים [בטומאת מת] וקתני ונשא דציץ מרצה אלמא נטמאו בעלים במת משלחין קרבנותיהן (מהר"פ): **אי נימא** טומאת שרץ. פ"ה ונוקמא זקני דרום בכהן כו' עד אכיל ליה. ותימה למה שינה לשונו, דלעיל אמר דנוקמא בכהן או בבעלים. ועוד דבכל שמעתין קאמר דהא דשוחטין וזורקין ע"י ריצוי דציץ וכאן פי' בלא ציץ. ונראה לי דזה דחקו לרש"י דכי דייקינן עון קדשים [אין] עון מקדישים לא וקאמר אי נימא בטומאת שרץ, משמע דאי מוקמית לה בטומאת שרץ לא קשה מידי, וזה תימה דאדרבה דקשיא לזקני דרום דאינהו סברי דשוחטין וזורקין על טמא שרץ, ולכך הוצרך לפרש דנהי דדרשת עון מקדישים לא אית להו לזקני דרום שוחטין וזורקין מסברא בלא שום קרא. ברוך: עון מקדישים לא. טומאת הגוף בין דכהן בין דבעלים לא מרצי. וא"ת ומעיקרא ללשון ראשון איך [לא] אסיק אדעתיה מהא דכתיב עון הקדשים דמשמע דוקא עון הקדשים ולא עון המקדישים. ונראה לפרש דמעיקרא היה סבור מדקתני אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור הותרה ביחיד ובצבור הותר אף לענין בעלים וכמו כן ביחיד, הילכך הוי פריך לרמי בר חמא (מהר"פ):

מסורת הש"ס

א) ירוש' פסחים פ"ז ה"ה וה"ז, שבועות פ"א ה"ד, ב) סנהדרין פד., ג) ע' ספרי שופטים קסז, ד) [ע' תו' לעיל טז. סד"ה מיושב], ה) [פסחים סה. וש"נ] ירוש' פסחים פ"ז ה"ב, ו) סנהדרין פג., ז) שם, ח) ויקרא נדבה פ"ד ה"ט, ט) ע' לקמן כט., י) שמות כח מג, כ) שם ל כא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אילימא טומאת כצ"ל ואות מ"ס נמחק: (ב) רש"י ד"ה לעולם וכו' קאמרינן הכא כצ"ל ואות מ"ס נמחק:

גליון הש"ס

גמ' לעמוד לשרת מצוה. עיין לעיל דף טז ע"א תוד"ה מיושב:

שינויי נוסחאות

א] יחשב וכו' ירצה ע' ברש"י דהגי' להפך וכ"ה בכי"מ ובפסחים ויומא. אבל במנחות כלפנינו וכ"ג ר"ת בתוס': ב] גי' כי"ל במאי, אי נימא בטומאת שרץ כו': ג] רב הונא אמר רב כצ"ל (ש"מ): ד] נ"א עומד (גליון): ה] ענין לחוץ וכו' ענין לחוץ (כתה"י): ו] בהכשר חוזר ונפסל וכו' ממנו כדאמרי' לקמן בתר דהוכשר יפסול כצ"ל (ש"מ): ז] תיבת הא נמחק (ש"מ). ול"ל כלומר הרי מצינו כו' (גליון). ועי' במוסף רש"י, שם משמע דל"ל תיבת הא. ע"ש ודו"ק: ח] צ"ל ותוקמא (ש"מ): ט] בק"ד מוחק תיבות בכהן או, כגי' תוס', ע"מ ליישב הסתירה מרש"י דע"ו עש"ב: י] דשוחטין וזורקין (*ב"ש): יא] מיירי נמי (ח"ד ועש"ב): יב] וקתני דהותרה בצבור אלמא נטמאו בעלים במת משלחין קרבנותיהן כצ"ל (ב"ש): יג] דטומאה סותר ראש נזרו ואין כו' כצ"ל (ש"מ): יד] בהו וטעם גדול הוא לכאן להטיל כו' כצ"ל (*ב"ש): טו] ומייתי הך (ש"מ): טז] במאי. בס"ד חלק (שמכ"י, מהרמ"ש): יז] אלמא לא טמא מת משלח קרבנות כצ"ל (*שמכ"י ובה"ז): יח] צ"ל שם (כי"ב וג'): יט] בס"מ וכתה"י ולא לישיבה. מהכא נפקא לן אזהרה בסנהדרין באלו הן הנשרפין. ועיכוב כדקתני לקמן כשהוא אומר העומדים ככל אחיו הלוים וגו' הס"ד ומה"ד אימא. ולנ"ק גי' אחרת בזה ובגליון כ' דנר' מתוס' דל"ג ברש"י תיבות וכיון וכו' עבודה. ועי' בה"ז צ"ק ח"נ טה"ק וק"ד בביאור חילוק הגירסאות: כ] צ"ל גריס (ש"מ): כא] צ"ל אריכא (צ"ק). וכ"ה בד"ו ובתוס' פסחים ויומא: כב] בבמה ומשני אמר (ש"מ): כג] למילף הכי (ש"מ): כד] צ"ל דאין (ש"מ): כה] צ"ל בהו (רש"ש): כו] צ"ל החלב (ש"מ והגר"ב. וכ"ה בפסחים שם). ועי' טה"ק: כז] צ"ל אלמא (ש"מ): כח] צ"ל כדפריך (גליון): כט] בס"מ נוסף וי"ל דאה"נ דהמ"ל מערל ואונן וחד מתרי פירכי נקט ודוחק: ל] כזר הלכך פריך שפיר אימא מה זר וכו' הואיל ויושב פסיל ליה מטעם זרות א"כ אף במיתה להוי כזר אבל ערל ואונן לא שייך למיפרך דטעם דידהו לא הוי משום פסול זר ומשני כו' (ש"מ): לא] ומש"ה פריך (ח"נ): לב] בגדים פסול משום זרות וכתיב כו' כצ"ל (ש"מ):

ליקוטים

לעמידה בחרתיו ולא לישיבה. פי' אבל לא אמרי' דכיון דלא נבחר הוי ליה זר ואמר מר זר ששימש במיתה, דלא אמרי' הכי אלא כשאמר הכתוב והיתה לו כהונת עולם לומר שאם אין בגדיהם עליהם אין שם כהונה עליהם אלא זרות, אבל כשאמר שלא נבחר בישיבה אין במשמע שיהא זר אלא שאינו מן המובחר. ודרך רש"י ז"ל אחר אלא שמ"מ אנו צריכין לתירוץ זה. ובעיקר נוסחאות שבזבחים אמרינן דהו"ל זר ומחוסר בגדים שלא רחוץ, ולא גרסינן שתויי יין יעויין שם. (חי' הר"ן סנהדרין פד.)

(א)וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין ולמאן דאמר מלמדין א] שתויי יין הוה ליה שלישי ושלשה לד"ה ב)אין מלמדין: עומד על גבי כלים על גבי בהמה על גבי רגלי חבירו פסול ב]: מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים מה כלי שרת לא יהא דבר אחוצץ בינו לבין כלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה וצריכא דאי אשמעינן כלי ג] משום דלאו מינא דבשר נינהו אבל בהמה דמינא דבשר הוא אימא לא ואי אשמעינן בהמה דלא מינא דאדם הוא אבל חבירו דאדם הוא אימא לא צריכא ג)תניא רבי אליעזר אומר ברגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין כל שאילו ינטל הכלי ותנטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת ויעבוד עבודתו כשירה ואם לאו עבודתו פסולה בעי רבי אמי גנדלדלה האבן ועמד עליה מהו היכא דאין דעתו לחברה לא תיבעי לך דודאי חייצא כי תיבעי לך דדעתו לחברה מאי כיון דדעתו לחברה כמה דמחבר' דמיא או דילמא השתא מיהא הא תלישא רבה זוטי בעי לה הכי בעי רבי אמי דנעקרה האבן ועמד במקומה מהו מאי קא מיבעיא ליה כי קדיש דוד רצפה עליונה קדיש או דילמא עד לארעית דתהומא קדיש ותיבעי ליה כל העזרה כולה לעולם פשיטא ליה דעד ארעית דתהומא קדיש והכי קמיבעיא ליה דרך שירות בכך או ד)אין דרך שירות בכך תיקו: קיבל בשמאל פסול ור"ש מכשיר: ת"ר ה)1באצבע ד] ולקח ו)מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין באצבע ד] ונתן מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין אמר ר"ש וכי נאמרה יד בקבלה אלא באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין הואיל ולא נאמרה יד בקבלה קיבל בשמאל כשר ור"ש ממה נפשך אי אית ליה גזירה שוה כי לא נאמרה יד בקבלה מאי הוי ואי לית ליה גזירה שוה כי נאמרה יד בקבלה מאי הוי אמר רב יהודה לעולם לית ליה גזירה שוה והכי קאמר וכי נאמר יד ימין בקבלה הואיל ולא נאמר יד ימין בקבלה קבל בשמאל כשר א"ל רבה א"ה אפילו נתינה נמי ועוד וכי לית ליה לר"ש ג"ש ז)והתניא ר"ש אומר כל מקום שנאמר יד אינה אלא ימין אצבע אינה אלא ימין אלא אמר רבא לעולם אית ליה ג"ש והכי קאמר וכי נאמרה יד בקבלה הואיל ולא נאמר' יד בקבלה אלא אצבע ואי אפשר לקבלה באצבע קיבל בשמאל כשר אמר ליה רב סמא בריה דרב אשי ה] לרבינא איפשר דעביד ליה אזן לשפת מזרק ומקבל (א) בה אלא אמר אביי ו]

שני כתובין הבאין כאחד. דבתרוייהו ז] כתיב קראי למיתה בסנהדרין באלו הן הנשרפין [פג:] וטובא קשיא לי בגוה חדא דמה לו ללמוד מהן הא מיתה בגופה כתיב דכיון דזר הוא והזר הקרב יומת דהא מחוסר בגדים נמי הכי ילפינן ליה בסנהדרין [שם] אין בגדיהן עליהן אין כהונתן עליהן והוו להו זרים ועוד א"כ חילול עבודה לא נילף מיניה דבחילול נמי קראי טובא איכא: **הואיל ורצפה מקדשת** ח]. לעמוד לשרת שהרי דוד קידשה בשתי תודות ובשיר של פגעים כדאמרינן לקמן בשמעתין כי קדיש דוד כו': **וכלי שרת מקדשין** ט]. כדכתיב וימשחם ויקדש אותם (במדבר ז): **לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת.** בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן (ויקרא ד) ח) שתהא לקיחה בעצמו של כהן: **וצריכא.** למיתני במתני' חצילת כלים ובהמה ורגל חבירו לפי הסדר שנשנו בה: **דלאו מינא דבשר אדם הוא.** וכיון דאינו ממין אדם כלל הוי ט) מין בשאינו מינו וחוצץ: **רגלו אחת על האבן.** שמוטלת על הרצפה ואינה מן הרצפה: **נידלדלה.** אבן אחת י] מאבניה מקביעותה ומתנענעת ברצפה: **נידלדלה.** לכאן ולכאן: **נעקרה.** לגמרי והגומא נראית שם ועמד בגומא ועבד: **כי קדיש דוד.** שהיה יא] מקדש אותה בשתי תודות ובשיר של פגעים כדתנן במס' שבועות (יד. טו:): **תיבעי ליה כל העזרה כולה.** שנטלה רצפה שלה: **דרך שירות בכך.** מי הוי אורח ארעא ומיקרי שירות או לא: **באצבעו ולקח.** דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות הטילו הכתוב לאצבע בין קבלה לזריקה דורשהו יב] לפניו ולאחריו לומר שלא יהיו אלא בימין דילפינן לקמן בשמעתין כל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין: **וכי נאמרה יד בקבלה.** קס"ד דאם נאמרה בה יד הוה ר"ש מודה בה אבל יג] באצבע לא יליף בה ימין. לקמן בעי לה ומשנינן לה: **אלא באצבעו ונתן כו'.** בהא מודינא לך דזריקת חטאת בעיא ימין: **ור"ש.** דאמר אי הוה כתיב בה יד הוה יליף לה ימין ומאצבע לא יליף: **ממה נפשך אי אית ליה ג"ש** יד]. דילפינן יד יד דקמיצה ממצורע דכתיב ביה על בהן ידו הימנית אף כל מקום שנאמר יד אינה אלא ימין: **כי לא נאמר יד בקבלה מאי הוי.** הרי נאמר בה אצבעו ונילף אצבע אצבע נמי מהתם דכתיב במצורע [שם] וטבל הכהן את אצבעו הימנית: ה"ג **לעולם לית ליה ג"ש וה"ק וכי נאמר יד ימנית כו': אלא אמר רבא לעולם אית ליה ג"ש וה"ק וכי נאמר בה** טו] **יד בקבלה.** אי הוה כתב יד שהיה טז] ראויה לאחוז בכלי ולקבל הדם הוא יז] איכא למידרש נמי אקבלה והואיל ולא נאמר כאן יד אלא אצבע ואי אפשר לקבל דם בכלי באצבע לבדה ע"כ משום נתינה הוא דכתיב יח] בה שהוא ראוי לה ולא משום קבלה נמצא שאף אצבע לא נאמר בו לפיכך קיבל בשמאל כשר: **אוזן.** כמו שעושים לכדים של חרס שקורין מאניק"ו: **ומקבל ביה.** בההוא אוזן מקבל את הדם באצבע שתוחב אצבעו לתוכה ונושא את המזרק ומקבל: נדרש.

זר הוי קרא שלישי וא"כ ליהוו שלשה כתובין הבאין כאחד ולמאי דפרישית אתי שפיר דמיתה דמחוסר בגדים לא מיתורא יט] אלא משום דאשכחן דזר הוי במיתה ולכך אמרינן דלא ילפינן מיתה מהא דקרייה רחמנא זר ולפירוש הקונטרס דיליף מינייא כ] קשה דהוה ליה שלשה כתובים הבאין כאחד ובקונטרס פירש וה"ה נמי דמצי למימר משום דהוי זר ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובים הבאין כאחד דהא מחוסר בגדים גופיה לא כתיבא ביה מיתה אלא משום דזר הוא וחדא מינייהו נקט ואי איפשר לומר כן דהדיא אשכחן מיתה במחוסר בגדים בפרשת ואתה תצוה ומיהו פירוש הקונטרס על כרחין עיקר דבסנהדרין סוף פרק הנשרפין (דף פג: ושם ד"ה אין) יליף בהדיא מחוסר בגדים במיתה משום דהוו להו זרים דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן ומיתה דכתיבא בפרשת ואתה תצוה מפרש ה"ר יעקב מאורלינש דבמכנסים כתיב וקרא דוחגרת דדריש מיניה בריש פירקין י) בסנהדרין כא] אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם והוו להו זרים איצטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה ילפינן מכנסים דלא כתיבא בההיא פרשתא ומיהו למאן דמרבי ביומא (דף ה:) מכנסיים מוזה הדבר [וי"ו מוסיף על ענין ראשון] קשה מיתה דכתב רחמנא גבי מכנסים למה לי ועוד קשה לפירוש הקונטרס דליהוי זר ומכנסים ושלא רחוץ שלשה כתובים: **הואיל ורצפה מקדשת** כב]. דוד קידשה כדפירש בקונטרס ואע"ג דשלמה בנה הבית דוד קידשה כדאמר לקמן בשמעתא כי קדיש דוד וכו' ובירושלמי דפרק ב' דשבועות אמרינן דוד זה מלך גד זה נביא. ומה כג] שפירש בקונטרס שקידשה בשתי תודות ובשיר אינו כן דעזרה אינה מקדשה בשתי תודות אלא בשירי מנחה כדאיתא בשבועות (דף טו.) כד]: **הואיל ורצפה מקדשת.** פירוש דמקדשת האדם לעבוד עבודה שם דאינו יכול לעבוד במקום אחר וכלי שרת פירוש בגדי כהונה מקדשין האדם לעבוד עבודה מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת דהא כתיב על בשרו כדאמרינן לעיל (דף יט.) ובגדי כהונה קרי להו כלי שרת כדאמר לעיל (דף יג.) שתהא בכהן כשר ובכלי שרת ובקונטרס פי' שבכלי כה] שרת ממש שלא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן ואם תאמר מלחשיב כו] ליה הכא חצילה ולעיל [יט.] נמי דפריך ותיפוק לי משום חצילה וגבי ההוא דכריך ידיה בשיראי (פסחים דף נז.) אלמא לקיחה ע"י ד"א לא שמה לקיחה ובפ' לולב הגזול (סוכה דף לז.) קאמר רבא דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ויש לומר דהתם (ב) [לא] איירי כגון דכריך ידיה בסודר ונוטל לולב דהא ודאי לא הוי לקיחה אלא דכריך ליה ללולב בסודרא כז] ונוטלו ובאותו ענין מייתי רבא ראיה מאזוב וכן צריך לומר מתוך שמעתא דהתם [דף לז:] דקאמר רבא גופיה מין במינו אינו חוצץ הא בשאינו מינו חוצץ ולמאי והא לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ושמא כח] חד מינייהו רבה ולמאי דפרישית ניחא דכי כריך ליה ללולב בסודר אף על פי שאינו חיבור גמור הוי כמו בית יד ולהכי חשיב ליה לקיחה וקצת קשה מההיא דיומא (דף נח.) דקאמר הניח מזרק בתוך מזרק מהו מאי קא מיבעיא ליה הא כי האי גוונא הויא לקיחה על ידי ד"א שמה לקיחה דליהוי כט] חיצון בית יד לפנימי ויש לומר דלאי אחיז ליה חיצון בדופניו שמטלטל הפנימי על ידו הכי נמי דהויא לקיחה מטעם בית יד אלא הכא במאי עסקינן כגון שנושא החיצון מתחתיו דלא מהני כלל לפנימי י):

מסורת הש"ס

א) קידושין כד. וש"נ, ב) שם לה., ג) תוספתא קרבנות פ"א ה"ה, שבת צג:, כעי"ז עירובין כה. סוכה כג., ד) לקמן כו. יומא נח., ה) [עיין תוס' יומא נג: ד"ה שאת] ת"כ ויקרא חובה פ"ט ה"א, ו) [מנחות יט. ע"ש], ז) מנחות י. תו' פ"א ה"ה, ח) לקמן מז:, ט) סוכה לז:, י) דף יז: ובסנהדרין פג:, כ) [וע"ע תו' פסחים נז. ד"ה דכריך וביומא נח. ד"ה מין ובסוכה לז. ד"ה כי היכי [צ"ל ד"ה דבעינא]:

◆

תורה אור השלם

1. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד, כה

◆

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם

אלא באוכל מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר וכי אפשר לומר כן, מאחר שהוכשר חוזר ויפסל, ואם לא ירצה לא יתכפר האוכל נותר קאמר, וכי יש כפרה לחייבי כריתות, ועוד לא ירצה הקרבן משמע, ותו מי אצטריך למימר דלא מכפר על המחוייב כרת, והא עון הקדשים כתיב ולא עון האוכלים, וכלישנא קמא גרסינן בתו"כ ועיקר הוא, והאי דקרי להאי פיגול ולהאי נותר משום דתו"כ מדרש הוא ונקט לישנא דקרא (פסחים טז:) **הא אינו נושא וכו'.** הא לשון מעתה הוא, מעתה אי אתה מוצא שיהא נושא אלא עון קרבן טומאה, ומאי שנא דשדינן ליה לקולא, הואיל ומצינו בה קל אחר שהותרה לצבור מכלל איסור שביחיד, הלכך שדי ביה נמי לקולא שיהא הציץ מרצה אותה בקרבן יחיד (יומא ז:). **או:** הא כמו הרי, כלומר הרי יש לך להבין על כרחך שאין לך עון הקדשים שיוכל ציץ לרצות עליו אלא עון טומאה, ומאי שנא טומאה מפסול יוצא ושאר הפסולין: **שהותרה מכללה בצבור.** דנדחית מפני קרבן צבור, דכתיב במועדו ואפילו בשבת ואפילו בטומאה, וכיון דהיקלת אצלה לכך, היקלת אף ביחיד שלא הותרה אצלו לכתחילה בלא ציץ ירצה הציץ עליה (פסחים טז:) **אבל ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה. וכן אונן ששימש, וכן מי ששימש מיושב, דכל הני כולהו קיס להו בהו דמחלי עבודה, אפילו הכי ליתנהו במיתה אלא באזהרה (סנהדרין פג.): ע"כ מעמ' קודם

אין מלמדין. מדלא כתיב אחד וגמור כולהו מיניה (קידושין כד.). מדהדר כתביה לאידך ולא ילפא מחבריה, ש"מ דקרא דוקא הני קאמר (פסחים מה.) **הואיל ורצפה מקדשת.** בית המוקד לשכה גדולה היא שהכהנים מתחממין שם במדורות אש הנסקת תמיד מפני שמהלכים יחפים על רצפת שיש בעזרה כדאמרינן בזבחים הואיל ורצפה מקודשת דכתיב קדש המלך את תוך החצר וכלי שרת מקודשים דכתיב וימשחם ויקדש אותם, מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ כו' (שבת יט:): **לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת.** ולקח הכהן וזרק הכהן בעינן, דמשמע בעצמו על ידו ולא ע"י אחרים (ערובין קג.) **לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה.** דבעינן לעמוד לשרת, ואין זה עמידה (פסחים סה.): **רגלו אחת על הכלי כו'.** כהן העומד על גבי כלי או על גבי אבן או שום דבר החוצץ בינו לבין הרצפה ועבד עבודתו פסולה, דכתיב (דברים יח) ושרת ככל אחיו הלוים העומדים, שתהא עמידתו כשאר אחיו (שבת צג:) **נתינה.** מתנת הקרן למזבח: **וכי נאמרה יד בקבלה.** כלומר וכי נאמרה אצבע בולקח והלא בונתן הוא אמור (מנחות יט.):

◆

שיטה מקובצת

שני כתובין. פ"ה וה"ה כו' אלא משום דמחוסר בגדים ל] כו'. [illegible]

עין משפט נר מצוה

עד ב מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה יח:
עה ג מיי' שם הלכה יט:
עו ד מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה הלכה י:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומקבל ביה אלא:
(ב) תוס' ד"ה הואיל וכו' וי"ל דהתם מיירי כגון דכריך לולב בסודרא ונוטל הסודר בידו דהא ודאי לא הוי לקיחה אלא היכא דכריך ליה ללולב:

◆

לעזי רש"י

מאניק"ו אנש"א. אוזן, ידית (של כלי).

◆

שינויי נוסחאות

א] מלמדין מאי איכא למימר הא איכא שתויי יין נמי דהוי ליה שלשה ושלשה כתובין הבאין כאחד לד"ה (ע"פ ש"מ וכתה"י): ב] פסל (פרי"ד, וכ"ה מתני'): ג] בכתה"י כלים: ד] באצבעו (כתה"י, וכ"ה במקרא): ה] אתי (פרי"ד וכתה"י), ועי' אמרי לרופה דהק' הא אביי נסתלק קודם שנולד רב אשי. ועי' באות שאח"ז: ו] הדבר ברור כשמם כנ"ל אבוה. והוא רב אשי רבו של ר' ינאי ואביו של רב סמא. וכן הגיה הרש"א ז"ל בשם בעל המאור ז"ל במגילה ו א ע"ש היטב ותבין שמתיבת אבוה לתיבת אביי נקל לטעות (מנחת יהודה). ור' באות שלפנ"ז: ז] ס"א דתרוייהו מחלי עבודה וכתיב בהו מיתה כדאיתא בסנהדרין וה"ה נמי דהוי מצי למימר משום דהוי זר ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובים הבאים כאחד, דהא מחוסר בגדים גופיה לא כתיב ביה מיתה אלא משום דזר הוא. וחדא מינייהו נקיט (ש"מ, וכ"ה בכתה"י): ח] ס"א מקדשת האדם לעבוד עבודה שם, דאינו יכול לעבוד במקום אחר. ויש גורסין הואיל ורצפה מקודשת כלומר לעמוד וכו' (ש"מ). ובכתה"י של רש"י הגי' מקודשת, וכן לקמן ד"ה וכלי שרת מקודשין. וכן גרים רש"י שבת יט ע"ב ולג ע"ב. ועי' רש"ש ולאש המזבח: ט] עי' באות שלפנ"ז: י] אחת מאבני הרצפה מקביעותה ומתנענעת לכאן ולכאן, הס"ד. ומה"ד נעקרה והשאר נמחק (ש"מ וצ"ק): יא] שהיו מקדשין (ש"מ): יב] צ"ל ולדורשו (ש"מ, כי"ב וג'): יג] אבל מאצבע לא יליף לה ימין ולקמן בעי כו' (ע"פ ד"ו, ב"ש, וכי"י): יד] ג"ש דלקמן דילפינן כצ"ל (ש"מ): טו] בה נמחק (ש"מ): טז] שהיא (כי"י): יז] כב"פ הוה אמינא למידרשיה. ובכי"י הוא דאיכא. ובגליון הוי איכא: יח] דכתביה שהוא כצ"ל (ב"ש): יט] מייתרא (ש"מ): כ] צ"ל מבנין אב (ש"מ). נ"א מחדא (בה"ז). נ"א במה מצינו (גליון): כא] צ"ל ובסנהדרין (שמב"י ורש"ש): כב] נצ"ל מקודשת. ועי' אות ס': כג] אבל מה כצ"ל (ש"מ): כד] ג' ש"מ וי"מ הואיל וכו' והד"א: כה] צ"ל בכלי (ד"ו): כו] מ"ש דחשיב ליה וכו' ההוא נמי דכריך כצ"ל (ש"מ): כז] בסודרא ונוטל שני ראשי הסודר ובאותו ענין כו' (ש"מ): כח] יש למחוק תירוץ זה דלפ"ד כ"ש דקשיא דרבה אדרבה ע"ש בסוגיא (צ"ק וח"נ ועש"מ): כט] צ"ל דהוי (שמב"י): ל] נר' למחוק תיבות דמחוסר בגדים, ולגרוס אלא משום דזר הוא כו'. וע' תד"ה אימא ולעיל אות ז:

◆

ליקוטים

הואיל ורצפה מקדשת כו'. ר"ל העזרה תקדש הנכנס בתוכה כמו שמקדשין כלי שרת הדבר הנכנס בהן מה כלי שרת אין דבר חוצץ [illegible] בינו לבין הכלי אין קרקע לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה בין שיהא החוצץ כלי או אדם או בהמה. [illegible] כל כהן העוסק בעבודה צריך שיהיו רגליו עומדות על הרצפה [illegible] הואיל ורצפה מקודשת וכלי שרת מקדשים מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ [illegible] היה עומד על גבי בהמה או על גבי כלים או על גבי רגל חבירו פסל. [illegible] (מאירי יומא נח.)

[illegible]

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ו מהלכות פסה"מ הלכה כ:
עח ב מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְלָקַחְתָּ מִדַּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעֶךָ וְאֶת כָּל הַדָּם תִּשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: שמות כט, יב
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד, כה
3. וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: ויקרא יד, טז
4. וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ויקרא א, יג

מוסף רש"י

תרתי בעינן. דלא אמרינן ימין אלא אם כן כתיב אצבע וכהונה, כגון חטאת דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו, ההיא ודאי ימנית הוא, דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה וטבל הכהן את אצבעו הימנית, מה אצבע וכהונה דהכא ימין אף דעלמא נמי ימין (מנחות י.) **או אצבע או כהונה.** וגמר ממצורע עני דכתיב ביה וטבל הכהן אצבעו הימנית, ומיניה ילפינן לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שתהא עבודה בימין (חולין כב.) **ותנן.** במסכת תמיד בהולכת אברים: **הרגל של ימין בשמאלו.** היה מוליך בשמאל, משום דאמרינן במסכת יומא סדר אברים הראש והרגל היה נושא בבת אחת, והאי רגל מדאזיל בהדי רישא ודאי רגל ימין הוא דחשיב, הלכך הראש שהוא כבד וחשוב היה מוליך בימין והירך בשמאל, ואע"ג דכתב בהו כהן (מנחות י.). מי שזכה להעלות לכבש הראש והרגל מקבל מיד המנתח את הראש בימינו ואת רגל הימנית של תמיד מקבל בשמאלו: **ובית עורה לחוץ.** ומקום חתך לפנים כלפי כהן וכן נאה (יומא מח:) **כי אמרינן או אצבע או כהונה כו'.** ומשני לעולם או אצבע או כהונה, וכי אמרינן אינה אלא ימין בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע, לאפוקי הולכה דלא מעכבא, דאפשר לשחוט ולנתח אצל הכבש, אי נמי אם יש כהנים הרבה יושיטו זה לזה: **והרי קבלה כו' ודבר המעכב בכפרה הוא.** דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי, וכתב בה כהונה והקריבו בני אהרן את הדם, ואמרינן בתו"כ והקריבו זו קבלת הדם ותנן ר' שמעון מכשיר קבלה בשמאל: **ר"ש תרתי בעי.** אצבע וכהונה, וכי קאמר ריש לקיש או אצבע או כהונה לרבנן קאמר דאמרי פסול: **יד אינו אלא ימין.** דגמר מידו הימנית דמצורע: **ומשני אצבע לא בעיא כהונה.** דהיכי דכתב אצבע אע"ג דלא כתב כהן אינו אלא ימין ומשכחת לה באחרי מות ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה: **כהונה בעיא אצבע.** לר' שמעון אע"ג דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אא"כ כתב אצבע בהדה, משום הכי מכשיר בקבלה: **פליג בברייתא.** וה"ה למתניתין. ואי קשיא ליתיב מקמיצה דלא כתיב אלא כהונה ותנן (שם ו.) קמץ בשמאל פסול ולא פליג ר"ש, תריץ היינו טעמא דלא פליג במנחה כדאמרינן לקמן דנפקא ליה דשמאל פסול מקדש קדשים היא כחטאת וכאשם: **רגל.** דמצורע עשיר למידרש חליצה בג"ש דרגל רגל, דכתיב נמי בחליצה וחלצה נעלו מעל רגלו, מה רגל דמצורע ימנית אף חליצה ימנית: **אזן.** דמן עשיר דלא איצטריך אתי למידרש אזן אזן דרציעה, דכתיב ורצע אדוניו את אזנו, מה דמצורע ימנית אף דרציעה ימנית, והך ג"ש מפורשת בפ"ק דקידושין: **מדרבה בר בר חנה נפקא.** דהא כתיב בה וקמץ הכהן ואמר רבא לעיל לרבנן דהיכא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין, יד למה לי: **לקידוש קומץ.** דכי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי (מנחות י.):

גמרא

[א]במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי אמר אביי הא דרבי אלעזר ברבי שמעון מפקא מדאבוה ומפקא מדרבנן דתניא [ב]רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כל מקום שנאמר אצבע בקבלה שינה בקבלה פסול בנתינה כשר וכל מקום שנאמר אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר והיכן נאמר אצבע בנתינה דכתיב [1]ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר [א]מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו (א) ולאחריו: [ג]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [א] כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין קא סלקא דעתין תרתי בעינן כדכתיב [2]ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ויליף ממצורע דכתיב [3]וטבל הכהן את אצבעו הימנית והרי קמיצה דלא כתיב בה אלא כהונה [ד]ותנן [א]קמץ בשמאל פסול אלא [ב] אמר רבא או אצבע או כהונה א"ל אביי הרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה דכתיב [4]והקריב הכהן את הכל [והקטיר] המזבחה [ה]ואמר מר זו הולכת אברים לכבש [ו]ותנן [ב]הרגל של ימין בשמאלו ובית עורה לחוץ [כי אמרינן] או אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה דומיא דמצורע והרי קבלה דכתב [ג] בהו כהונה ודבר המעכב בכפרה הוא ותנן קבל בשמאל פסול [ז]ור"ש מכשיר ר"ש תרתי בעי מי [ד] בעי ר"ש תרתי והתניא רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר יד אינו אלא ימין אצבע אינו אלא ימין אצבע לא בעיא כהונה כהונה בעיא אצבע ואלא כהן למה לי בכיהונו [ה] והרי זריקה דלא כתב בהו [ו] אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון אמר אביי פליג בברייתא דתניא קיבל בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר זרק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר אלא הא [ח]דאמר רבא ° יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה [ט]אזן אזן לרציעה למה לי מדרבה בר בר חנה נפקא חד לקומץ וחד לקידוש קומץ

רש"י

נדרש. (ב) ר"ש סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו הילכך אצבע אונתן דכתיב בתריה קאי ולא אולקח דכתיב לקמיה ורבנן סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו: **מפקא מדאבוה.** מוצאת מכלל דברי אביו ומכלל דברי חכמים: **כל מקום שנאמר אצבע בקבלה.** ולא בנתינה כגון האי קרא דלעיל [ז] דר' אלעזר בר"ש דריש אצבע אולקח דהיינו לפניו ולא אונתן: **שינה בקבלה.** שקיבל בשמאל (ג) וקאמר לך במקום שנכתב שם תתנו ולא במה [ח] שלא נכתב בו: **ולקחת מדם הפר.** בפר המילואים כתיב: **ולא לפני פניו.** דלא דריש להאי באצבע דמילואים אולקחת ולא לאחריו דלא דריש להאי באצבעו דחטאת יחיד (ויקרא ד) אונתן והיינו פליג אדאבוה דאבוה סבר לאחריו ולא לפניו ואדרבנן דאינהו סברי בין לפניו בין לאחריו: **וכהונה.** כגון הכהן או הכהנים: **תרתי בעינן.** אצבע וכהונה כגון האי קרא דכתיב גבי זריקת חטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקאמר רבי יוחנן דהכא ימין בעי דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה אצבע וכהונה ומפרש ביה ימנית: **הרגל של ימין.** נושא ביד שמאל לכבש משום דרגל ימין קרבה תחילה עם הראש כדקיימא לן בפ"ב דסדר יומא [דף כה:] והילכך מוליך הראש בימין שהוא חשוב והרגל בשמאל: **ובית עורה לחוץ.** כלפי העם ומקום החתך כלפי המוליך דהכי שפיר שלא יראה החתך: **המעכב כפרה דומיא.** דהזאה של מצורע כגון [ט] קמיצה אבל הולכת איברים דלא מעכבא כפרה דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר (י) לא בעיא ימין: **קבלה כתב בה כהונה.** דכתיב והקריבו בני אהרן הכהנים ואמר מר [לעיל ד.] זו קבלת הדם: **ואלא כהן למה לי.** בקבלה הא כתיב בני אהרן [י] אי לאו לאגמורי אימין אתא: **בכיהונו.** בבגדי כהונה: **זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר.** אשאר כל הזבחים (ד) דלא כתב בהו אצבע אלא וזרקו הכהנים אבל בזריקת חטאת מודה ר"ש כדאמר לעיל באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין: **ואלא הא דאמר רבא.** במנחות בפ"ק (דף י.) יד יד לקמיצה. בפרשת מצורע עשיר [יא] כתיב על תנוך אזן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא כדמפרש התם וקאמר רבא יד דמצורע אתי לג"ש למיגמר יד דקמיצה מינה שתהא בימין והיכא כתב יד בקמיצה (ה) וימלא כפו ממנה: **לחליצה.** שתהא בימין: **למה לי.** יד בקמיצה: **מדרבה בר בר חנה נפקא.** דהא כהונה כתיב [יב]: **לקידוש קומץ.** בכלי שרת שיהא בימין שיאחז הכלי שהוא מקדש בו בידו הימנית:

תוספות

במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי. הא דפליגי אמוראי בפרק השואל (ב"מ דף צה.) במקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ופריך ממתני' דהשואל לא מצי למימר דההיא ר"ש דלא דריש קרא לפניו דהתם הוי מטעמא דהוי"ו מוסיף על ענין ראשון ומודה ר"ש כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) היינו טעמא דר"ש והביא וי"ו מוסיף על ענין ראשון וגבי ולקח ונתן לא אמרינן וי"ו מוסיף על ענין ראשון [יג] וא"כ נילף קבלה מנתינה בימין כדפי' התם בקונטרס דאצבעו הפסיק הענין בין ולקח לונתן ופ' [יד] קמא דקדושין (דף טו:) משמע דכולי עלמא דרשינן [טו] מקרא לפניו בלא וי"ו מוסיף על ענין [וא"כ [טז] איכא] למילף קבלה מנתינה דפריך ונקיש מזוזה לתלמוד תורה ובפ"ק דראש השנה (דף ט:) דרשי כולי עלמא מקרא לפניו ובלפני פניו ולאחריו פליגי ובסמוך קשה טפי דקאמר רבי אלעזר בר"ש כל מקום שנא' אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר כגון ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולאחריו [יז] נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ושמא רבי אלעזר בר"ש לית ליה וי"ו מוסיף א"נ לא דרשינן וי"ו מוסיף כדי לדרוש המקרא לפני פניו: **והרי זריקה ותנן זרק בשמאל פסול.** אפילו בשאר זבחים ולא פליג ר"ש אמר אביי פליג בברייתא ופרש"י זרק בשמאל בשאר קרבנות אבל בחטאת מודה ר"ש דבעי ימין כדאיתא בברייתא לעיל והקשה הרב ר' יעקב מאורלינש מאי קושיא ואמאי [יח] פליג ר"ש בברייתא נהי דלא כתב [יט] אלא כהונה מ"מ אתיא מהיקשא דזאת התורה דאמר לקמן סוף דם חטאת (דף נח.) ובמנחות סוף התודה (דף פג.) מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל וכו' ופריך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין ומשני כדי נסבה אי נמי סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע משמע בהדיא דר"ש יליף שאר קרבנות מחטאת והשיב לו ר"ת דלא גרסינן והרי זריקה דאינה משנה בשום מקום אלא גרסינן והרי מליקה ומשנה היא לקמן בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה ואין מטמאין בגדים אבית הבליעה מלק בשמאל או בלילה כו' והש"ס הביאה בקוצר שכן דרך הש"ס לקצר כמה משניות והסופרים טעו וכתבו במקום מליקה זריקה ועופות לא אתו בהיקשא דזאת התורה אבל זריקה בשאר קרבנות פסל שפיר בשמאל דיליף בהיקשא דזאת התורה כדמשמע שילהי דם חטאת (לקמן דף נח.) ובסמוך נמי גרסינן בברייתא מלק בשמאל פסול ור"ש מכשיר ועוד אומר ר"ת דאפילו גרסינן זרק [כ] מצינו למימר דההוא תנא דוזאת [כא] התורה דמפיק ימין מחטאת סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע ° אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בזריקה בשאר קרבנות מחטאת משום דזריקה לא ילפינן מהזאה וקשה על זה מעיקרא כי פריך והרי זריקה דלא פליג ר"ש [כב] דילמא היינו משום דיליף מהיקשא ויש לומר דעדיפא משני פליג בברייתא וקשה לפר"ת דאפילו גרס בברייתא מלק על כרחיך אמת הוא דמכשיר ר"ש זריקה בשמאל כדמוכח בסמוך ובפ"ק (לעיל דף יח.) דאמר ומאי טעמא דר"ש בה לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם והיינו בזריקת אשם [כג] דבקבלה לא איירי דאפי' חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לר"ש דאמר לעיל וכי נאמרה יד בקבלה (לר"ש) כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה [כד] כוותיה בחדא ואם תאמר לפירוש רבינו תם נמי דגרסינן מלק הא מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין (דף כב.) ימין אפילו לר"ש מדכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דרשינן כמשפט חטאת בהמה [כה] דאינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית והתם [דף כב.] נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כר"ש דכהונה בעיא אצבע וי"ל דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא והתם בהזאה מיירי דבעיא ימין אבל [כו] מהיקשא לא ילפינן עופות מחטאת בהמה ולכך איצטריך נמי כמשפט התם א"נ ההוא תנא סבר כתנא דפליג עליה דר"ש לעיל ופוסל קבלה בשמאל משום [כז] דמקרא נדרש לפניו ולאחריו ומוקי אצבעו דכתיב גבי חטאת גם על קבלה ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא שייך למילף דליתיה בעוף וילפינן מליקה אבל ר"ש דאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהזאה לחודה בעולת

[illegible] אצבע ה"ה בשאר קרבנות: **בא"ד** ומשנה היא לקמן כו' מלק בשמאל או בלילה כו'. נ"ב, ואם היתה המליקה [illegible] הבליעה ולא חשבינן ליה פסולו בקודש (הר"פ): **בא"ד** וא"ת ולפר"ת נמי כו' ומשני כר"ש דכהונה בעיא אצבע. גליון. [illegible] (נפקא) [נפקי עופות] למאן דלית ליה היקשא, [כדפירשתי] בפ"ק דחולין וברש מנחות.

מסורת הש"ס

א) [שבת לב: וש"נ], ב) תו' פ"א הלכה ה, ג) לקמן לח. מנחות י. [כל הסוגיא עד סופו] פג. חולין כב., ד) מנחות י., ה) שם ועי' יד: וש"נ חגיגה יא., ו) [יומא מח: מנחות י:] תמיד לא:, ז) ירוש' יומא פ"ב ה"א, ח) מנחות י', ט) ירושלמי קידושין פ"א ה"ב, י) לעיל ז:, כ) ויקרא ט יז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא לפני פניו ולא לאחריו: (ב) רש"י ד"ה ר"ש נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי ר"ש סבר: (ג) ד"ה שינה וכו' בשמאל פסל וקאמר: (ד) ד"ה זרק וכו' כל הזבחים קאי דלא:

גליון הש"ס

גמ' יד יד לקמיצה. עיין לקמן סג ע"ב תוס' ד"ה מה חטאת בסכ"ד: תוס' ד"ה והרי וכו' אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בזריקה כו'. עי' יומא דף מח ע"ב תוס' ד"ה מה חטאת וכו':

שינויי נוסחאות

א] צ"ל ריש לקיש (ש"מ, וכ"ה בכל גמ' המקבילות): ב] אלא נמחק (ש"מ וכ"ה במנחות): ג] דכתיב בה כל"ל (ש"מ): ד] ומי (כ"צ ור"ן): ה] בכיהונו (ש"מ, וכ"ה במנחות): ו] בה (כתה"י): ז] דלעיל שינה בקבלה שקיבל בשמאל פסול דר"א בר"ש וכו' אונתן וקאמר לך במקום וכו' כל"ל (מהרש"מ): ח] צ"ל במקום (ש"מ): ט] צ"ל או כגון (ש"מ): י] אהרן וא"כ אמאי כתיב בה כהן הוא ולאו לאגמורי כו' (שטמ"ק, וכעי"ז בכתה"י): יא] בד"ו ובכ"פ הגי' עני. ועי' לקמן מנחות י ע"ב ד"ה אלא אמר רבא: יב] כתיב בה (ש"מ): יג] ראשון למילף קבלה וא"כ ל"ל ול"צ לקמן מתיבת וא"כ עד תיבת דפריך (צ"ק). וכן תיקנו שאר מפ': יד] ובפ' (ש"מ): טו] דרשי (ש"מ): טז] מתיבת וא"כ עד מתיבת מנתינה נמחק וכ"כ בכ"פ (צ"ק): יז] צ"ל ולא לאחריו דפליג כל"ל (ש"מ): יח] ואמאי משני אביי (ש"מ): יט] כתב בה (ש"מ): כ] זריקה (תוס' מנחות): כא] דזאת (רש"ש): כב] ר"ש מאי קשיא ליה דילמא וכו' כל"ל (ש"מ): כג] כגון שהיה בשמאל וכ"ה בתוס' מנחות: כד] ס"א סבר לה כר"ש ור"ש לא סבר ליה כוותיה ומ"ש (ש"מ, וכ"ה בתוס' שם). ועי' צ"ק: כה] בהמה מה חטאת בהמה אינה באה כל"ל (שמ"ק וצ"ק וכ"ה בתוס' שם): כו] עי' מ"י ש"מ למחוק מכאן ועד כמשפט החטאת משום דנקבר מקרא שבדיבור זה, עי' תוס' מנחות דף י ע"ב:

שיטה מקובצת

והרי קמיצה כו'. וא"ת ולישנא הכא דשאני בזה כתיב בה יד ויליפינן יד יד לקמיצה כדאמר בסמוך אבל בעלמא בעיא כהונה ואצבע, וי"ל דמקיפין לה ארבה כל שכן פריך הכתה ליכתב ג"ש דיד יד ולא"ש אמרינן קמץ בשמאל פסול, ומפיך לברייתא דמנחות (דף י.) דשמאל בקומץ ובקידוש קומץ. חד לקבוע קומץ במקום קבלת דם [וקבלה] לאתויי מדרבה בר בר חנה, קידוש קומץ לא אתיא מדרבה, תוד"ה והרי זריקה בר' משמע בהדיא דר"ש יליף שאר קרבנות מחטאת. נ"ב, דכי היכי דמקבל דם לידיה כמו בימין דכתיב ביה

ולר"ש דלא בעי קידוש קומץ ולמאן דאמר לר"ש נמי בעי קידוש קומץ בשמאל אכשורי מכשר יד יד דרבא למה לי אי לקמיצה עצמה מדרב יהודה בריה דרבי חייא נפקא [א]דאמר ר"י בריה דרבי חייא מאי טעמא דרבי שמעון [דאמר קרא] [1]קודש קדשים היא כחטאת וכאשם בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם לא נצרכא [אלא] לקומץ מנחת חוטא סד"א הואיל ואמר ר"ש [ב]שלא יהא קרבנו מהודר כי קמץ לה בשמאל נמי תיתכשר קא משמע לן: **מתני'** [ג][א]נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול: **גמ'** תנו רבנן [2]ולקח הכהן המשיח [ד]מדם הפר מדם [ב]הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית מדם הפר דם מהפר יקבלנו דאי סלקא דעתך מדם הפר כדכתיב מדם ואפילו מקצת דם [ה]והאמר רב (א) השוחט א] צריך שיקבל את [ו]כל דמו של פר שנאמר [3]ואת כל דמו ב] ישפוך אלא מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקסבר [ז]גורעין ומוסיפין ודורשין גופא אמר רב יהודה אמר רב [ג]השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר שנאמר [3]ואת כל דם הפר ישפך והא בשיריים כתיב אם אינו ענין לשיריים דהא ליתיה לכוליה דם תנהו ענין (ב) בקבלה אמר רב יהודה אמר שמואל [ד]השוחט צריך שיגביה סכין למעלה שנאמר [2]ולקח מדם הפר ולא מדם הפר ודבר אחר ודם סכין במאי מקנח ליה אמר אביי [ח][ה]בשפת מזרק כדכתיב [4]כפורי זהב אמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא [ו]השוחט צריך שיתן

ורידין

ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ. כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כו.) שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר: **ולמ"ד נמי ר"ש בעי קידוש קומץ.** דאיכא אמוראי דפליגי התם במילתיה דר"ש ואיכא למ"ד הכל מודים בקומץ שטעון קידוש וכי קאמר ר"ש ג] כשרה בהקטרה קאמר אם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקידשו והקטירו בידו: **בשמאל אכשורי מכשר.** לקדש דלא עדיף קידוש הקומץ מקבלת הדם דמכשר לה רבי שמעון בשמאל: **אי לקמילה גופה.** שתהא בימין דלר"ש לא נפקא ליה [ט] מוקמץ הכהן דהא אמרו לעיל [יא.] דבעינן לרבי שמעון אצבע ד] מדר' יהודה נפקא: **מאי טעמא דר' שמעון.** דמכשר הקטרת קומץ שלא בכלי אם העלן ה] למזבח בידו אמר קרא במנחה קדש קדשים הוא (ג) להכי איתקש מנחה לחטאת ולאשם לומר לך בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת שזריקת דמה בימין ו] במתן אצבע ולא בכלי ובעיא ימין דכתיב בה אצבע וכהונה: **בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם.** שזריקה ז] בכלי (ד) והיא כשרה בשמאל לר"ש כדאמר לעיל זרק בשמאל פסול ור' שמעון מכשיר אלמא אי בעי ביד עביד אי בכלי עביד וממילא נפקא קמילה בימין דהא עבודת יד היא ולא עבודת כלי: **לקומץ דמנחת חוטא.** שתהא קמילתו בימין (ה): **דהואיל וא"ר שמעון.** בפ"ק דמנחות (דף ו.) בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה לא הטעינה שלא יהא קרבנו מהודר סד"א קמילת שמאל תתכשר בה קמ"ל יד יד דרבא. כולה שמעתי' במנחות: **מתני' נשפך על הרצפה.** מצואר בהמה שלא נתקבל בכלי: **גמ'** מהפר יקבלנו. שאם נשפך מן הצואר על הרצפה ואספו פסול שהרי לא נתקבל מהפר ח]. דאי ס"ד דהאי מ"ם דכתיבא במדם דרשינן ליה כדכתיב דמשמע מקצת הדם יקבל והאמר רב כו': **גורעין.** אות מתיבה זו ומוסיפין אותה על חבירתה ודורשים ט] כר"ש בסדר יומא: **בשפיכת** י] **שיריים כתיב.** ולא בקבלה: **דהא ליתיה לכוליה דם.** שכבר ניתן ממנו על הקרנות: **סכין למעלה.** שלא יפול דם הסכין על המזרק: **ודבר אחר.** סכין: **בשפת מזרק.** ולא לתוכן יא]: **כפורי זהב.** קרי למזרקין בספר עזרא על שם קינוח כדאמר במסכת חולין (דף ח:) אי איכא בליתא דפריסא למכפריה א"נ ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא גבי נירון קיסר (גיטין דף נו.): **צריך שיתן**

העוף נמי לא הוה יב] בעי ימין במליקה אלא בהזאה דווקא וא"ת וכיון דר' שמעון פליג במליקה א"כ מתני' דפרק חטאת העוף (לקמן דף סח.) דמולק בשמאל כו' לא אתיא כרבי שמעון יג] והא על כרחין כרבי שמעון אתיא מדקתני סיפא או בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש טעמא [י] משום דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש בגמרא דכיון דהכן שחיטה מתרת את האיסור פי' שאם עלה לא ירד והיינו כרבי שמעון דלרבי יהודה נשחטה בלילה תרד דממעט לה מזאת היא העולה בפירקין [כ] וי"ל דההוא תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא אי נמי אפי' רבי יהודה מודה בעופות דלא ירדו משום לילה דכיון יד] דהוה פסולן בקודש דלא כתיב שלשה מיעוטי אלא בבהמה וא"ת דר"ש מזבח מקדש (לקמן דף פג:) מפקי רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי מעולה וכבשים למזבח מקדש את הראוי לו ומאן דדריש מכבשים פוסל הרבה בעוף יותר מבבהמה וי"ל דרבי יהודה סבר כמאן דדריש מעולה ולא מהכבשים טו] או משאר דרשות דהתם ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים ומפרש והרי זריקה דלא כתיב אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסל ולא פליג רבי שמעון דמכיון [ל] דתנן כל הזבחים שקיבל בשמאל פסל כל שכן זריקה שהיא עיקר כפרה ולא פליג רבי שמעון כי אם על קבלה ואי הוה פליג אזריקה הוה ליה לאשמועינן כח דהיתירא דמכשיר ר' שמעון בזריקה וכ"ש בקבלה וצ"ע אי מצי לפרש הכי לשון ותנן זרק בשמאל פסל והא טז] דאמרי' בפרק כל הפסולין (לקמן דף לג.) קבל בימין ונתן בשמאל יחזור יז] לימין והיינו משום הזריקה דבעי ימין דאי משום הולכה יח] מפני מה הא לא כתיב בה אצבע ואמאי פסל ותו דרבי שמעון הוה ליה לפלוגי ולהכשיר משום דעבודה שאפשר לבטלה הוא יט] ושמא לכתחילה קאמר יחזור לימין שלא יעשה זריקה בשמאל אבל בדיעבד זרק בשמאל כשר א"נ משום הולכה נמי קאמר דלכתחילה יחזור לימין אבל בדיעבד כשר א"נ כ] מיירי בחטאת דמודה ר' שמעון דבעי ימין בזריקה וא"ת וכיון דילפינן אצבע לחטאת בגזירה שוה מאצבע דמצורע דהויא בימין היכי ילפינן ימין בשאר קרבנות מחטאת בהיקישא דזאת התורה הא פלוגתא דאמוראי היא בריש איזהו מקומן (לקמן דף נ.) אי דבר הלמד מגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש או לא ונראה מתוך כך דלכל שכן דניחא הכא טפי דהכי פריך והרי זריקה דלא כתיב בה אצבע ולא פליג ר' שמעון ואע"ג דדרשי' ימין מהיקישא דחטאת הניחא למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש אלא למאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקש אמאי לא פליג ר' שמעון והשתא הא דמשני כא] בפ"ק דחולין (דף כב.) סבר לה כרבי שמעון דכהונה בעיא אצבע היינו כמאן דאמר חוזר ומלמד בהיקישא כב] אבל רבי שמעון דמכשר בברייתא הכא שמאל בזריקה לא בעי למילף ימין בהיקישא דזאת התורה מחטאת דסבר דזריקה מהזאה לא ילפינן ואידך שינויא דמשני בפרק התודה (מנחות דף פג.) כדי נסבה הוי כמאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקישא ומיהו בפרק קמא דחולין (דף כב.) לית שינויא דכדי נסבה אבל בסוף דם חטאת (לקמן דף לח.) משני תרוייהו ומיהו אפשר דהכא מודו כולי עלמא דחוזר ומלמד בהיקישא כיון דמצורע חול כג] דהוא מלמד ראשון ותירוץ זה אנו צריכין בסמוך [דדריש] [מ] בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת והיינו היקש וחטאת גופיה מגזירה שוה דמצורע ילפינן לה ואם תאמר מאי פריך והרי זריקה דלא כתיב אצבע אלא כהונה ופסולה ולא פליג רבי שמעון [מת"ק] נמי הוה ליה למיפרך אמאי פסל שהרי בחטאת בעי אצבע בברייתא כדאמר באצבעו ולקח וגם אמרו דתנא קמא סבר מקרא נדרש לפניו אבל מכהונה לא יליף ואי פסול בזריקת שמאל בשאר קרבנות מהיקישא דזאת התורה א"כ מאי פריך מר' כד] שמעון ונראה לי דמדרבנן לא הוה בעי למיפרך דהוה מצי למימר דטעמא דרבנן לאו משום דאצבע נדרש לפניו וברייתא דתני באצבעו ולקח לדברי ר' שמעון נקטיה וטעמא דרבנן דפסלי שמאל בקבלה משום דכתיב ולקח הכהן מן הדם וסברי רבנן כהונה לא בעיא אצבע וכן משמע פרק דם חטאת (לקמן דף לח.) דפריך ימין מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני ימין כדי נסבה ואיבעית אימא כר' שמעון דאמר כהונה בעיא אצבע מכלל דלרבנן כהונה לא בעיא אצבע ולכך הוצרך לשנויי כדי נסבה ולרבנן דכתיב בהו כה] בזריקה בשאר קרבנות כהן משמע ימין ולא צריך למילף מאצבע דחטאת. ברו"ך:

גורעין ומוסיפין ודורשין. לא שייך למיפרך סכינא חריפא אפסקא קראי כו] אלא כשמחסר תיבה אחת כי ההיא דיש נוחלין (ב"ב דף קיא:) ואם תאמר תיפוק לי מדממעטינן דם סכין כל שכן שעל הרצפה ויש לומר דדילמא דם סכין גרע משום דנתקבלה בפסול אי נמי אי לאו טעמא דגורעין ומוסיפין ודורשין הוה אמינא דמדם הפר ולא מדם הפר ודבר אחר אתא למעוטי שעל הרצפה אבל דסכין שפיר דמי:

בשפת מזרק. [פירש"י] בחוץ ולא שיפול [לתוכו פי'] בתוך המזרק דאם כן הוה ליה דבר אחר [ואין להקשות] דגבי הזאה דפרה אמרינן גמר להזות מקנח ידיו בגופה של פרה בפרק קמא דמנחות (דף ז:) אבל הכא לא מקנח ליה לסכין בגופה של פרה לפי שאז היה הסכין מלא נימין ולא היה עוד נאה לשחוט ומיהו בההיא שמעתא גופה גבי פרה אמרינן בשלמא ידו מקנח לה בגופה של פרה אלא אצבעו במאי מקנח אמר אביי בשפת מזרק והשתא ידו נמי ליקנח בשפת

מסורת הש"ס

א) לעיל יא. וש"נ, ב) [סוטה טו. מנחות ו. י:], ג) לעיל טו. יומא מח. נזכר מנחות כו: עי' ת"כ ויקרא נדבה פרש' ד הי"א, וע"ע ירוש' יומא פ"ה ה"א, ד) ע' ת"כ ויקרא חובה פרש' ג ה"ז, ה) [יומא מח. ע"ש נו: ע"ש דאיתא והאמר רב יהודה המקבל וכו'], ו) [ע' תו' לקמן לד: ד"ה למעוטי], ז) יומא מח. ב"ב קיא: [בכורות מד:] ירוש' נזיר פ"ה ה"א, סוטה פ"ה ה"א, הוריות פ"א ה"ג, ח) [לקמן לג: מנחות ז:], ט) ויקרא ה יב, י) לקמן סט., כ) לקמן כז:, ל) לעיל טו:, מ) ועי' לעיל יא. בתד"ה בא:

עין משפט נר מצוה

עט א מיי' פ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כה:

ב מיי' שם הלכה כו:

פ ג ד ה ו מיי' פרק ד מהלכות מעה"ק הלכה ח:

תורה אור השלם

1. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו, י
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד, ה
3. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהֹוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד, ז
4. כְּפוֹרֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים כְּפוֹרֵי כֶסֶף מִשְׁנִים אַרְבַּע מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה כֵּלִים אֲחֵרִים אָלֶף: עזרא א, י

הגהות הב"ח

(א) גמ' והאמר רב יהודה אמר רב השוחט צריך: (ב) שם תניהו ענין לקבלה: (ג) רש"י ד"ה מאי טעמא וכו' קדשים הוא כחטאת וכאשם להכי איתקש: (ד) ד"ה בא לעובדה וכו' בכלי הוא וכשרה וכו' אי בעי בכלי: (ה) ד"ה לקומץ וכו' בימין סד"א דהואיל כצ"ל והד"א:

שינויי נוסחאות

א] ביומא (מח א) הגי' והאמר רב יהודה המקבל (הגרי"ב. וכ"ה בכי"צ): ב] צ"ל ואת כל דם הפר ישפך. וכ"ה בסמוך (הגרי"ב. וכ"ה בכתה"י): ג] כ"א ר"ש שלא בכלי שרת כשרה (גליון): ד] אצבע וכהונה מדר' יהודה ב"ר חייא (ש"מ): ה] העלו (ש"מ): ו] צ"ל ביד (שמכ"י): ז] שזריקתו (כי"פ): ח] כאן הס"ד ומה"ד דאי ס"ד (צ"ק וק"נ. וכ"ה בד"ו): ט] ודורשים כך שמעתי בסדר (*ש"מ): י] והא בשפיכת כצ"ל (ש"מ): יא] לתוכו (ש"מ): יב] הוה נמחק (ש"מ): יג] בש"מ נוסף והיכי מצי למימר הכי: יד] צ"ל כיון (שמכ"י, יעב"ץ): טו] צ"ל מכבשים (בה"ז): טז] והא דאמרינן נמחק. וצ"ל דבפרק כל הפסולין תנן קיבל כו' (ש"מ וגליון). והך צ"ע קאי אדלקמיה (פ"מ וח"נ). אבל בה"ז וצ"ק פי' דקאי אדלעיל, ע"ש גירסתם ופירושם. וע"ע קר"א, טה"ק ומלאכ"ט: יז] יחזיר (כ"ה במשנה): יח] כ"א הולכה מ"מ [קשה] הא לא כתיב (ד"ו וגליון): יט] בש"מ נוסף כי היכי דהוה מכשיר לעיל בשלהי פ"ק הולכה בזר אי לאו משום דיליף מק"ו: כ] בגליון נדפס כ"א ואינו. וצ"ע לפרשו (חזו"א ס"ד סק"ה וע"ש): כא] דמשני בשלהי דם חטאת (לקמן לח א) סבר כצ"ל (ש"מ): כב] בהיקשא ואידך שינויא כו' כצ"ל (ש"מ, צ"ק, וכ"ה בתוס' מנחות). ומה שבינתים אין כאן מקומו אלא לקמן אחר תיבות מג"ש דמצורע ילפינן לה (צ"ק, הגרי"א חבר). ועיין בה"ז דמקיים הגירסא שלפנינו: כג] צ"ל חולין (ש"מ): כד] צ"ל לר' (ש"מ): כה] צ"ל כהן (יעב"ץ והגרי"י חבר). ובש"מ מחק תיבת ולרבנן, וגרס תחתיה דכהן: כו] עי' ח"נ מ"ש להגיה: כז] נלצ"ל בזריקה: כח] נראה דתיבות עושה ר"ש נמחק, וצ"ל כדאמרינן בסמוך בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כו': כט] מדבריהם משמע דבא לעובדה בשמאל כאשם קאי על עבודת הקבלה, ועי' תוס' מנחות שלחו פי' זה (גליון):

מוסף רש"י

ולר"ש דלא בעי קידוש קומץ. דקתני שלא בכלי שרת פסולה ור"ש מכשיר ופליגי תרי אמוראי בגמרא ר' ינאי ור' נחמן בר יצחק, חד אמר טעמא דר"ש דלא בעי מתן כלי דכיון דקמץ מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו במקידה של חרס, וחד אמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש והא דמכשר ר"ש שלא בכלי שרת בהקטרת המנחה קאמר, והיינו דקפריך ולר"ש דלא בעי קידוש קומץ כדמפרש ר' ינאי ולר' נחמן דאמר נמי ר"ש בעי קידוש קומץ בשמאל שמעינן ליה דמכשיר ר"ש לקידוש קומץ כדאמרינן לקמן בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם (מנחות י:). **כחטאת וכאשם.** להכי איתקש מנחה לחטאת ולאשם שאינן שוין בהלכותיהן לומר לך (לעיל יא.). **בא לעובדה.** הקטרת קומץ שהיא במקום זריקה: **ביד.** שלא קידשה בכלי (מנחות כו.) שלא קידש קומץ בכלי אלא קמץ והוליך והקטיר בידו (שם י:) **עובדה בימין כחטאת.** שהקומץ בה כזריקת דם חטאת שהיא ביד באצבע ובימין, דכתיב בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן וגו' ודרשינן באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין, דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין (לעיל יא. וכעי"ז מנחות כו.) **בא לעובדה בכלי.** שקידש קומץ בכלי: **עובדה.** לקידוש קומץ: **בשמאל כאשם.** כאשם מצורע דכתיב ביה שמאל אלמא מדאקשי לחטאת מהכא נפקא דכל עבודות מנחה הנעשות ביד ימין בעינן ויד יד למה לי (מנחות י:). שזריקתו בכלי ולא ביד, דאין לך טעון מתן אצבע אלא חטאת בלבד, דהכי אמרינן לר' שמעון זריקה כשרה בשמאל, דתניא זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר, משום דבשאר זריקת הקרבנות לא כתיב אצבע אלא כהונה ולר"ש כהונה בעיא אצבע (שם כו.) **לקומץ מנחת חוטא.** איצטריך יד יד (שם י:) **שלא יהא קרבנו מהודר.** שלא תהא המנחה נאה (שם ו.) **מדם הנפש.** דם קילוח שהנפש יוצאה בו (יומא מח.) **כפורי זהב.** גבי כלי שרת כתיב בספר עזרא והן מזרקין ועל שם שמקנח בו אצבעו קרי להן כפורי, לשון וכפר ידיה דנירון קיסר (לקמן צג: וכעי"ז מנחות ז:):

ליקוטים

דם מהפר יקבלנו. כלומר מדם שכתוב בפסוק קח המ"ם ממנו ונשאר דם והוסף אותו על הפר שנמצא הפסוק דם מהפר. קסבר גורעין המ"ם ומוסיפין אותו על הפר ודורשין אותו דם מהפר כו'. ואם קבל דם הפר בכלי ונשפך מן הכלי ואספו כשר כי הכלי קדשו כבר. (ר"ח יומא מח.) **גורעין ומוסיפין ודורשין.** כלומר דבר שמסורת בידינו הלכה למשה מסיני שהדין כך ושיש לו רמז מן התורה, אע"פ שאין מקום הרמז ההוא מסורת בידינו, אנו רשאין לגרוע מתיבה זו ולהוסיף בשנייה כדי לדרוש את המקרא על דרך הדין המסור בידינו כדי לעמוד על מקום הרמז מן התורה. וכי תימא אם איתא לכתוב קרא הכי. הא לא קשיא, דאנן לאו מיעקר קא אתינן למעקריה לקרא מפשטיה לגמרי, דהא קיימא לן אין מקרא יוצא מידי פשוטו אלא בבכור דפרשת יבמין בלחוד, הלכך אצטריך קרא כדכתיב לפשטיה כו'.(יד רמה ב"ב קיא:)

שיטה מקובצת

מדרב יהודה. האי סוגיא אליבא דמ"ד (לקמן דף נ.) דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד [בהיקש], ולעיל דקאמר ולא פליג ר"ש [מקשה] אליבא דמ"ד אין חוזר ומלמד דרולה ליישב אליבא דכ"ע (הר"פ): **כי קמיץ לה בשמאל נמי תתכשר.** אע"ג דמחטאת ילפינן לה דשייך טעמא דשלא יהא קרבנו מהודר בפרק קמא דמנחות (דף ו.) (תו"ח): **תוד"ה** (בעמ' הקודש) והרי זריקה וכו' הו"ל לאשמעינן כח דהיתירא למכשיר ר"ש בזריקה וכ"ש בקבלה. נ"ב, דאינו עבודה כל כך. ואע"ג דאכתי קשה נילף מהיקשא דחטאת. הניחא למ"ד (כו') [דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש, אלא למאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקש] אמאי לא פליג ר' שמעון. דמסברא יש ליישב מילתיה דר"ש אליבא דכ"ע (לשון מהר"פ): **באר"ד** וצ"ע אי מצי לפרש כו'. גליון, וקשה לפי' דאין זה כל שכן דהא אשכחן לעיל ראב"ש דאמר שינה בקבלה פסול בנתינה כשר, אע"ג דנתינה דחטאת עיקר כזריקה בשאר קרבנות. ויש לדקדק זרק בשמאל פסול מהא דתנן פרק כל הפסולים (דף לב.) קבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו, דאפילו יהיה משום הולכה מ"מ שמעינן דכהונה לא בעיא אצבע בהולכה וכ"ש בקבלה כז]. ומיהו קשה ודלמא בחטאת כי מתני' דתנן (לעיל טו:) (טבל) [קבל] בשמאל פסל, ואיירי בחטאת [ד]בשאר קרבנות כשירים בשמאל כדאמרי' עושה ר"ש כח] בשמאל כאשם כט]. וא"ת כיון דילפינן וכו' (תוס' חי'. מ"כ): **באר"ד** ותו דר"ש הו"ל לפלוגי ולהכשיר משום דעבודה שאפשר לבטלה הוא. נ"ב, כי היכי דהוה מכשיר לעיל בשילהי פ"ק (דף יד:) הולכה בזר אי לאו משום דיליף מק"ו: